

Monique Lise COHEN, *Emmanuel Lévinas et Henri Meschonnic*. Résonances prophétiques suivi d'un Hommage à Henri Meschonnic (La main d'Athéna). Paris, Orizons, 2011, 21 × 13,5, 230 p., € 21.

In dit boek vergelijkt Cohen de twee Joodse denkers Levinas en Meschonnic. Meschonnic heeft in zijn werk veelvuldig verwezen naar Levinas. Levinas op zijn beurt refereert nergens in zijn werk naar Meschonnic. In haar boek concentreert Cohen zich op het belang dat zowel Levinas als Meschonnic hechten aan profetisme. Levinas noemt het profetische woord 'het andere in hetzelfde'; Meschonnic noemt het profetisme 'transnarcistische decentrerings'.

Cohen wijst in het eerste hoofdstuk op het feit dat beide denkers ontevreden zijn met de manier waarop de huidige wijsgerige traditie denkt over taal en schrift. Het gehele oeuvre van Meschonnic concentreert zich op de analyse van het teken. Meschonnic stelt dat het heilige niet met het goddelijke verward mag worden. Ook Levinas geeft een grote rol aan taal en de sacrale dimensie daarvan. De Ander opent voor Levinas de weg naar vergeving en rechtvaardigheid.

Beide denkers hechten belang aan profetisme. Levinas noemt profetisme het 'psychisme van de ziel'. In beide denkers opent het profetisme een dimensie van menselijke relaties die verborgen blijft in de andere vormen van taal. In het hoofdstuk 'Ouverture sur la prophétie biblique' gaat Cohen verder in op de rol van profetisme. Ze bespreekt daartoe eerst de opvatting van Maurice Blanchot, die stelt dat als het woord profetisch wordt, niet de toekomst die gegeven wordt maar het heden zich terugtrekt. Meschonnic en Levinas sluiten aan bij deze denkbeweging.

In het volgende hoofdstuk gaat Cohen in op de denker Maimonides, die zowel een inspiratiebron is voor Levinas als voor Meschonnic. Voor Maimonides openen de moraal, het profetisme en de liefde niet de rationele orde, maar de orde van het bestaan. Vooral Maimonides' denken over idolatie en het heilige heeft invloed gehad op Levinas en Meschonnic.

De twee daarop volgende hoofdstukken van het boek geven een verder overzicht over de manier waarop (Joodse) denkers in de geschiedenis van de wijsbegeerte gedacht hebben over profetisme. Cohen bespreekt in dit kader onder andere Aboulafia.

In het hoofdstuk 'La loi et l'oralité, chemins disséminés de la prophétie' onderzoekt Cohen de manier waarop Levinas en Meschonnic profetisme in verband brengen met tijd. Het profetische denken kan volgens zowel Levinas als Meschonnic een andere dimensie van tijd openen. Levinas praat zelfs over een geheel ander soort van temporaliteit die zich opent in de ethische relatie met de Ander. Meschonnic brengt tijd in verband met ritme en taal.

Beide denkers zien een sterk verband tussen profetisme en taal. Cohen laat zien dat Levinas en Meschonnic hetzelfde belang van taal onderschrijven voor profetisme, maar dat zij verschillen in de manier waarop het zich manifesteert in het dagelijkse leven.

Cohen concludeert naar aanleiding van haar analyse dat Meschonnic anders denkt dan Levinas. Het oeuvre van deze twee denkers vertoont veel overeenkomsten, maar kan niet simpelweg met elkaar vergeleken te worden. Meschonnic denkt meer in de voetsporen van Spinoza, terwijl Levinas' werk gekenmerkt wordt door het verlangen om te breken met het heideggeriaanse totalitaire zijnsdenken.

Dit boek over Levinas en Meschonnic geeft op een prettig manier weer hoe beide denkers de betekenis van profetisme uitwerken. De zorgvuldige manier waarop Cohen overeenkomsten opmerkt en nagaat uit welke traditie Meschonnic en Levinas putten, maakt het tot een wijsgerig zeer intrigerend boek.

Martine BERENPAS